

הלכות חלה

שיעור

ב

הפרשת חלה בזמן הזה
שכולם טמאים

תוכן הענינים

כמה הפרשות צריך להפריש בזמן שכולם טמאים

1 הראשונים

1 החילוק שבין זמן שהיה להם טהרה, לזמן שכולם טמאים

1 הרא"ש

2 הר"ש

2 הסמ"ג

3 הקושיא העומד במהלך זו, איך ביארו בזה למה לא נותנים הראשונה לכהן שטבל לאוכלה

4 הטעם שקשה לזהר בה ולכן נמנעו מלהפרישה

4 תוס'

4 הגהות מיימוניות

5 הפוסקים

5 שולחן ערוך סימן שכ"ב סעיפים ד' וה'

5 הט"ז

5 הש"ך

6 הגר"א

6 הערוך השולחן

כמה הפרשות צריך להפריש בזמן שכולם טמאים

על פי מה שנתבאר לעיל בארוכה בכל המקומות צריך להפריש שני חלות, אחת לאור ואחת לכהן. אלא שבמקום שלישי ורביעי לרמב"ם ומקום רביעי לרא"ש, אם יש כהן קטן רק צריך להפריש אחת, ולתתו לכהן קטן לאכלה. ובהרבה ראשונים מצאנו שלא היו נוהגים להפריש שנית אף שלא היו נותנים האחת לכהן, והרבה טעמים נתנו בדבר לפרש זאת. וזה סדרם בע"ה:

הראשונים

החילוק שבין זמן שהיה להם טהרה, לזמן שכולם טמאים

הרבה ראשונים כתבו שכל התקנה שתיקנו להפריש שתי הפרשות, היינו דוקא בזמן שהיה להם טהרה והיו אוכלים חלה טהורה בארץ ישראל, אבל בזמן הזה שאין לנו טהרה, שוב אין התקנה אמור להפריש שני הפרשות. ואני אביא דבריהם, להבין טעם חילוק זה, ואם כולם לדבר אחד נתכוננו.

הרא"ש

בהלכות חלה סוף סימן יד' הביא טעם זה, ז"ל, ותמהתי, על כי ראיתי ברוב מקומות באשכנז, שאין מפרישין חלה שניה, אף כששורפין הראשונה. ויש ליתן טעם לדבר, משום דבימי אמוראים היו אוכלים תרומה טהורה בא"י, כי היה להם אפר פרה, וכו'. ולכך הצריכו להפריש גם בחו"ל חלת כהן, שלא תשתכח תורת חלה. אבל האידנא שבטל אפר פרה, ואין חלה נאכלת בארץ ישראל, אף בחו"ל אין צריך להפריש חלת כהן. וכ"כ בה"ג. וחלה בא"י אין מפרישין אלא אחת, ושורפין אותה. ומנהג טוב להפרישה, כי הסברא נוטה להיפך, כיון דאין חלה נאכלת בשום מקום, כל שכן שתשתכח תורת חלה, ולמחר יבנה בית המקדש, וסבורים יהיו שאין דין שתאכל חלה, עכ"ל.

מתחילה כתב שיש לחלק בין הזמן שהיו מטהרים ונאכלת החלה בארץ ישראל, להאידנא שאין חלה נאכלת בארץ ישראל, לכן אין צריך להפריש בחוץ לארץ שנית ולאכלה. ולמדה מהבה"ג שכתב שבזמן הזה אין צריך להפריש שנים בארץ ישראל, אלא נשאר כמו שהיה התקנה מתחילה, ולא אמרינן שעכשיו גם בארץ ישראל צריך להפריש שנים כדי שלא תשתכח תורת חלה. אם כן גם בחוץ לארץ אין צריך להפריש שנית מטעם שלא תשתכח. אבל לא ביאר מה סברת החילוק, אימא שגם בחוץ לארץ הולכים אחר התקנה כמו שהיה, וכמו שבארץ ישראל הולכים אחר התקנה כמו שהיה, וכמו שבאמת סבר הרמב"ם. ושוב דחה הסברא שאדרבה הסברא להיפך דכל שכן שתשתכח תורת חלה, שיהיו סוברים שאין דין שתאכל חלה. אבל בודאי היה סברא נכונה לחלק בהכי, או שלא היה מתחיל לומר שיש ליתן טעם לדבר, אם אין שום טעם לדבר.

הגהות הדרישה שכ"ב ס"ק א', על הטור כשמביא סברא זו, ביארה ז"ל, (ויש אומרים כיון שאין חלה נאכלת וכו'. סברה ישרה היא, שאין הדעת נותנת שבחוצה לארץ תאכל חלה, ובארץ ישראל גופא לא תאכל, ומשום הכי נהגינן שאין להפריש אלא א', כן כתב רש"ל (ביש"ש חולין פ"ח סי' ד' (הים של שלמה הביא הרא"ש אבל לא כתב ביאור עליה)) באשיר"י דהלכות חלה. עד כאן המגיה), עכ"ל. ולפי זה הרא"ש בסוף דבריו שחזר לכתוב שמנהג טוב להפרישה, כל שכן שלא תשתכח כוונתו, שבאמת מטעם שלא תשתכח גם בארץ ישראל יש להפריש, וכמו שפירשה הטור, ואזלא כל החילוק. ובסמוך אביא דברי הר"ש והסמ"ג ויתבאר שהם נראים שמפרשים טעם החילוק אחרת, ואם כן יש לפרש גם דברי הרא"ש כך, כדיבואר.

הר"ש

ז"ל הר"ש על המשנה חלה שם, והא דקאמר התם, והדר מפרשת חלה אחריתי שלא תשתכח תורת חלה. יש להשוות אותו טעם, לטעם המפורש בירושלמי, שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת, ולהאי קרי לה תורת חלה. ובאלו מקומות לא נהגו להפריש חלה שניה אפי' במקומות שיש כהן, ויש ליתן טעם, משום דאין עכשיו בארץ ישראל תרומה נאכלת. דכל מה שגזרו משום תרומת ארץ ישראל גזרו, ובימי חכמים היו מזין בא"י, וכו'. אבל עכשיו בטלה אפר פרה, לא משתכח כהן טהור, וכו'. וכתוב בהלכות גדולות בהלכות חלה וכו' עוד כתוב שם וחלה בארץ ישראל אין מפרישין אלא חלה אחת ושורפין אותה, עכ"ל.

הרי היקדים ההסבר למה אין מפרישים בזמן הזה שנים, בפירוש הטעם של ההפרשה השנית בחוצה לארץ. שהגמ' בכורות אומרת שהוא משום שלא תשתכח תורת חלה, והר"ש מפרש שהכוונה הוא כמו מה שפירש הירושלמי, למה מפרישים שנים במקומות הקרובים. שהטעם שם משום שלא יאמרו תרומה טהורה נשרפת, לכן לא מספיק להפריש רק אחת ולשרפה, אבל גם אי אפשר להפריש רק אחת לאכלה, שאז יאמרו תרומה טמאה נאכלת. ומפרש הר"ש שלזה כיון הגמ' בתורה חלה, דהיינו התורה שחלה טהורה אסורה בשריפה. ומיד אחר זה כתב שיש לתת טעם שאין מפרישים בזמן הזה שנים, כיון שעכשיו אין חלה נאכלת בארץ ישראל, כיון שכולנו טמאים. אם כן נראה שרצה לומר שאם כן נפל הטעם שלא תשתכח, דהיינו שלא יאמרו תרומה טהורה נשרפת, שבזמן הזה למה יאמרו זאת, שכולם יודעים שאין החלה טהורה.

וכנ"ל אפשר לומר שגם הרא"ש כיון לזה, ואם כן סוף דבריו כשכותב שאף שזה טעם נכון, אבל הסברא עדיין להיפך, יתפרש הכי. שאף שזה נכון בזמן שהיה ידוע לכל שיש דין חלה טהורה, אז אם כולם נעשו טמאים, ויראו ששורפים חלה, לא יחשבו ששורפים חלה טהורה, ולא יבואו לטעות שמותר לשרוף חלה טהורה. אבל בארוך הגלות שאין שם שום חלה טהורה יחשבו שאין שום דין של אכילת חלה טהורה. ושיבנה בית המקדש ושוב יהיה חלה טהורה, יבואו לשרפה, בחשבם שזה כל דין חלה.

הסמ"ג

הפירוש שכתבנו בטעם החילוק על פי דברי הר"ש לכאורה יותר מפורש בדברי הסמ"ג מצות עשה קמא. ז"ל, גרסינן במסכת חלה בפ"ד (מ"ח ור"ש), רבן גמליאל אומר שלש, וכו'. מכזיב ועד הנהר ועד אמנום שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן, וכו'. ומקשה בירושלמי ויפריש של אור, ולא יפריש של כהן. פירש רבינו יצחק ב"ר אברהם, ויפריש של אור בלבד, ויתננה לכהן להסיקה תחת תבשילו, כדי שלא תשתכח תורת נתינת חלה, ולא יפריש של כהן. ומתקן, גזירה שמא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת, שהרי נשרפה הראשונה, אף על פי שלא נטמאה טומאה ידועה לכל. לכך מפרישים חלה שניה לכהן, ועל ידי כן יבינו לחקור את הדבר. ודווקא בימי התנאים והאמוראים היו מפרישים שתי חלות מפני גזירה זו, שגם בימי האמוראים היו נוהגים בטהרות, וכו', אבל עכשיו שאין שום תרומה טהורה בארץ ישראל, ודאי יפריש של אור, ולא יפריש של כהן. ועל ידי כן מתישב מה שפירש בה"ג שעכשיו אין מפרישים בארץ ישראל כי אם חלה אחת, ותמה ר"י ברבי שמואל על דבר זה, ואין זו תימה מטעם שביארנו, עכ"ל.

ושב אחר שהסבר דין הגמ' בכורות, כשיטת התוס' שהוא מקום רביעי, חזר להסביר דבר זה, שהדין שמפרישים שנים הוא דוקא במקום שהיה טהרה בארץ ישראל. ז"ל, ואומר ר"י ברבי אברהם, כי עכשיו בגלות אדום, ושאר גליות, אפילו בבבל אין מפרישים אלא חלה אחת, אף אם לא ימצא כהן. מאחר שבזמן הזה אין מפרישים בארץ ישראל, כי אם חלה אחת, כאשר ביארנו למעלה. כי

מה שאומר בבכורות שהיו מפרישים בבבל שתי חלות, זהו מפני שבימי האמוראים היו מפרישים שתי חלות בארץ ישראל, כמו שביארנו למעלה, וכו', עכ"ל.

הרי מפורש כתב שהטעם שסבר שבמקום השני, בזמן הזה אין צריך להפריש שנים, הוא משום שבטל הטעם שנאמר בירושלמי, גזרה שמא יאמרו חלה טהורה נשרפת. ושוב חזר לומר כן במקום הרביעי, שהטעם ששוב אין מפרישים שנים, הוא מאותו טעם שכתב למעלה, שאין עכשיו טהרה כמקדם. אין כן מבואר שפירש כהר"ש שכוונת שלא תשתכח תורת חלה בחוצה לארץ, הכוונה התורת חלה שחלה טהורה נאכלת ואינה נשרפת. ולכן כתב שמאותו טעם גם במקום הרביעי עכשיו שאין טהרות, בטל הטעם. שאם נפרש שלא תשתכח כפשוטו, שלא תשתכח הדין שחלה טהרה נאכלת, אדרבה עכשיו שאין שום חלה טהרה כל שכן שתשתכח, וכמו שכתב הרא"ש. ומאחר שהכי פירש הסמ"ג והר"ש סברא זו, מסתמא כך גם כיון הרא"ש. וכנ"ל הרא"ש אף על פי כן חלק מהטעם ששפיר יבואו לשרוף חלה טהורה שישתכח מכל ומכל דין אכילת חלה, וכשיבנה בית המקדש ויהיה חלה טהורה נשרפה.

הקושיא העומד במהלך זו, איך ביארו בזה למה לא נותנים הראשונה לכהן שטבל לאוכלה

ולכאורה יש לתמוה על מהלך זה, שהרי באו לפרש המנהג שראו נוהגים בזמנם, שלא להפריש שנים, אף שלכאורה מן הדין הם חייבים להפריש פעם שנית, מאחר שאין נותנים הראשונה לכהן. ופירשו זאת מטעם שאין עוד חיוב להפריש שנים. אבל עדיין לכאורה אין זה מספיק להסביר המנהג, שלכאורה ההפרשה הראשונה עדיין מותרת לכהן קטן, או גדול שטבל. שאף שאין עוד חיוב להפריש שנית, מכל מקום לא נראה שנעשה חלת חוצה לארץ יותר חמור ממה שהיה מקדם. אם כן יש לתמוה, וכי לא היו בעירם הרבה כהנים, גדולים וקטנים? ולמה לא נתנוהו לכהנים, ואז לא היו צריכים לבאר למה לא נהגו להפריש פעם שנית, אחר שאין נותנים לכהן.

ונראה שעל כרחק לומר שסברו שבאמת במה שכתבו לפרש למה אין מפרישים שנית גם ממילא מבואר למה אין נותנים הראשונה לכהן. שסברו ראשונים הנ"ל, שזה ששמואל ורבינא חידשו לנו, שאף שבמקומות הקרובים לארץ ישראל, ההפרשה הראשונה תמיד נשרפת, ואסורה לאכילה אף לכהן שאינו טמא טומאה היוצא מן הגוף, מחמת שהחלה עצמה טמאה היא. ולא רצו להקל לכהן לאכלה, מן הטעם האמור בירושלמי, שלא יאמרו חלה טמאה נאכלת. מכל מקום במקומות הרחוקות מארץ ישראל, הקילו לאכול ההפרשה הראשונה, למי שאין טומאה יוצאה מגופו, ולא חשו לשמא יאמרו חלה טמאה נאכלת. ונראה שסמכו בזה שאין החלה מותרת רק למי שאין טומאה יוצאה מגופו, שבזה לבד ישאל מקור הדין, ונגיד לו שהוא קולא שהקילו בחלה חוצה לארץ, אף שמן הדין בודאי אסור לאכול חלה טמאה. אבל לא רצו לסמוך על זה במקומות הקרובות לארץ ישראל, רק לגבי הפרשה השנית, ולא להפרשה הראשונה. אבל כל הטעם שרצו למצוא היתר לאכילה, הוא כנ"ל מן הטעם ההפוכה, שלא יאמרו חלה טהורה נשרפת. אם כן סברו שכל הקולות האלו, הוא מחמת שלא רצו שיחשבו שחלה טהורה נשרפת, ולכן היקלו שיהיה על כל פנים איזה אופן היתר לאכילת חלה. אבל עכשיו שכולם טמאים ולא יבואו לחשוב שחלה טהורה נאכלת, לא היו מתירים בשום קולא, לאכול חלה שהיא טמאה, אלא נשאר הדין שחלה טמאה אסורה באכילה.

ובמהרי"ל מנהגים הלכות חלה שאחר הלכות פסח (מביאו הש"ך שם ס"ק ט'), כתב ז"ל, [ב] אמר הח"ר איקא, לפני מהר"י סג"ל, שראה מעשה שאפו החלה בפסח, ונתנו לכהן קטן, כמו שפסקו מקצת רבותינו. ואמר מהר"י סג"ל, אמת שפסקו הכי, אכן דרכי לדרוש ברבים שלא למיעבד הכי, שלא יאמרו חלת חוצה לארץ נאכלת, עכ"ל. וכבר תמה עליו הערוך השולחן, איך נגזור גזירה שמפורש התירו בגמ'. ז"ל, ומהרי"ל כתב הטעם שלא יאמרו חלת ח"ל נאכלת [שם] וגם זה תמוה דהש"ס

לא חשש לזה ואנן ניחוש לה, עכ"ל. ועל פי הנ"ל אפשר לומר שזה כוונת המהרי"ל. שסבר כהטעם של הר"ש והסמ"ג, שבזמן שאין טהרה, אין חיוב להפריש שנית. ולכן סבר שממילא גם אסור לתת החלה לכהן קטן, מחמת החשש שלא יאמרו חלה טמאה נאכלת. ורק היתרו זאת בזמן שהיה חלה טהורה, ולא רצו שיאמרו ההיפך שחלה טהורה נשרפת, ולכן הימצאו קולות הנ"ל. אבל עכשיו שאין חשש זה, נשאר לן שלא יאמרו חלה טמאה נאכלת, ואסור לאוכלו בכל אופן.

הטעם שקשה לזהר בה ולכן נמנעו מלהפרישה

בכמה ראשונים מצאנו שכתבו שהטעם שלא נהגו להפריש שנים בזמן הזה הוא משום דקשה לזהר בשמירתה.

תוס'

התוס' חולין קד: סוף ד"ה חלה חוצה לארץ כתבו ז"ל, ולא דמיא לחלה שניה בסמוכין לא"י, דהתם לעולם צריך להפריש. אבל ברחוקים, אי איכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו, אין צריך להפריש חלה שניה כלל. והיא קלה ביותר, אלא שאסורה לזרים, דלא אשכחן דשרי לה אלא לכהנים. ונראה שאינה טובלת, שהרי יש כמה מקומות דלא מפרשי לה כלל, ואפילו ליכא כהן קטן. ועל אותן מקומות יש קצת תימה, אלא לפי שאינה טובלת, וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים, נמנעו מלהפריש, עכ"ל.

הגהות מיימוניות

בהגהות מיימוניות שבסוף ספר זרעים מפסקי ספר התרומה כתב כטעם הזה של התוס', ז"ל, וצריך לזהר שלא יתננה בקערה עם מרק רותח פן יאכל זר אחר כן בקערה ההיא, ולפי שצריכה שימור גדול כזה לא נהגו להפרישה בכל מקום, עכ"ל. וכן במהר"י ווייל סימן קצג' כתב כזה, דחיישינן שמא יפרר ויבא לידי תקלה, עכ"ל.

וכבר תמה הערוך השולחן סוף סימן שכ"ב על טעם זה, דאיך נחשוש לחששה שלא חששו לה בש"ס. ז"ל, ומהרי"ו כתב הטעם, שמא יפרר, ואיתי לידי תקלה [שם], דדרכו של תינוק לפרר. וגם זה אינו מובן, לחוש מה שהש"ס לא חש לה, ועוד הלא ביכולת ליתן לגדול כשטבל לקריו, עכ"ל.

בהגהה על הגהות מיימוניות שם מביא מהיראים מצוה קמ"ח ז"ל, ובמקום דליכא כהן, או איכא ואינו רוצה לקבלה, אינו צריך להפריש כי אם חלה אחת, דכיון דליכא כהן דאכיל ליה, ליכא היכירא לתורת חלה, עכ"ל. אם כן אולי אפשר לפרש דברי הראשונים על פי זה, לא כיונו לומר שהחשש לתקלה הוא מספיק לבטל תקנת חכמים, כיון שלא חשש לזה הש"ס. אלא כיון שהחלה הראשונה שמפרישים אין לה שיעור, הוי דבר מועט, ואין לכהן הנאה בו, וכיון שצריך לשמרו שלא יבואו לתקלה על ידו, לא רצו הכהנים לקבלו. ולכן לא חל על ישראל להפריש כדפירש היראים, דהוי כמו מקום שאין שם כהן כלל, ששוב אין טעם להפריש שנית, שבין כך ובין כך לא יאכלנו הכהן, ואין קיום לתקנת שלא תשתכח. ובזה מובן לשון התוס' והגהות מיימוניות שכתבו לשונם על זהירות הכהן דוקא. שכנ"ל התוס' כתב, וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים, דהיינו הכהן צריך לשומרה מלהאכילה לזרים. וכן הוא מפורש בלשון הגהות מיימוניות, שכתב שצריך לזהר שלא יאכל הזר בקערה אחר שהושם בו החלה. ולמה לא כתבו שהזר צריך לשמרו שלא יתערב בתוך מאכלתם, אלא ודאי שהם מודים שלא משום חשש כזה נבטל תקנת חכמים, ולא נחוש מעצמנו לחשש שלא חששו הש"ס. רק הכהנים לא רצו לקבלם מחמת שזה מכריחם לשומרה הרבה, ולא רצו לקבלה, וממילא אין עוד חיוב על ישראל להפרישו. וברבות הזמן כבר נהגו שלא להפרישו על סמך שלא ירצו הכהנים לקבלם.

הפוסקים

שולחן ערוך סימן שכ"ב סעיפים ד' וה'

סעיף ד - וכל הארץ מאמנה ולחוץ, בין בסוריא בין בשאר ארצות, מפרישין שתי חלות, הראשונה אין לה שיעור, והיא נשרפת; והשניה, א' ממ"ח, ונאכלת, ומותרת לטמאים אפילו לזבים וזבות. ובזמן הזה, שאין עיסה טהורה, מפני טומאת המת, מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל, א' ממ"ח, ושורפין אותה, מפני שהיא טמאה. ומכזיב ועד אמנה, מפרישין שנייה לכהן לאכילה, ואין לה שיעור, כשהיה הדבר מקודם. סעיף ה - חלת חוצה לארץ, אף על פי שהיא טמאה, הואיל ועיקר חיובה מדבריהם, אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו, וכו', ואינו צריך להפריש שניה בחוצה לארץ.

הגה וי"א כיון שאין חלה נאכלת בזמן הזה בארץ ישראל, גם בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת, ולשרפה. וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו, שאין מפרישין רק חלה אחת, בלא שיעור, ושורפין אותה כמו שהיו עושין כשמפרישין שתי חלות, שחלת האור לא היה לה שיעור. ומ"מ נוהגין ליטול כזית.

וז"ל הרמ"א באורח חיים סימן תמז' סעיף ב', הלש עיסה ביום טוב של פסח, לא יקרא שם לחלה עד שתאפה, וכו': הגה, ואם יש כהן קטן שלא ראה קרי, או גדול שטבל לקריו, מותרים לאפות החלה בשבילו (טור). ויש אומרים שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ו), עכ"ל.

אם כן המחבר כאן פוסק שאין שום שינוי בין זמן שכולם טמאים לזמן שהיה להם טהרה. אבל הרמ"א פוסק שיש חילוק, ונראה שמביא טעם הר"ש והסמ"ג והרא"ש (קודם דחייתו), שיש לחלק בין היכא שחלה נאכלת בארץ ישראל להיכא שאין חלה נאכלת בארץ ישראל. וממשיך שלכן בזמן הזה רק מפרישים החלה הראשונה של חוץ לארץ שאין לה שיעור, ושורפים אותה. אבל באו"ח לגבי מי הלש עיסה בפסח, מביא מתחילה בסתם, שמותר להאכילה לכהן קטן, ויש אומרים שאין לתת לו. ובהמשך בדברי הפוסקים יתבאר בע"ה.

הט"ז

הט"ז ס"ק ה', מפרש למה אין נותנים לכהן, ומביא מהמהרש"ל, שהטעם משום דלא יודעים שהוא באמת כהן. והטעם ההוא מספיק לבאר למה אין מפרישים שנים, שאין לנו כהן לתת לו ההפרשה, ולמה נפרשת. אבל לא מפרש עיקר הטעם של הרמ"א למה אין מפרישים שנים, משום החילוק שבין זמן הזה לזמן שהיה להם טהרה. וקשה למה הניח הטעם המפורש ברמ"א ונקט הטעם של המהרש"ל. ואיכא למימר שהכי באמת סבר, ורק בא לפרש למה לא נוהגים לתת החלה הראשונה לכהן קטן, שזה לא נתפרש ברמ"א, לזה פירש שאין אנו יודעים מי הוא כהן לתת לו. אבל עדיין קשה שאחר שיש לנו טעם זה, שוב לא צריכים לטעם של הרמ"א.

הש"ך

והש"ך ס"ק ט', יותר קשה שכתב ז"ל, והי"א בהג"ה ס"ל, דבכל ענין אין מפרישין האידנא רק חלה אחת, אפי' אין שם כהן טהור, רק מי שטומאה יוצאת ממנו מגופו, אין מפרישין אלא חלה אחת. והטעם כתבו הפוסקים לפי שצריך לשמרה מזרים ומעובדי כוכבים, וגם פעמים שנותנין אותם בקערה במרק רותח, ועתה אסור זר לאכלה בקערה, עכ"ל. וקשה למה מביא טעם התוס' והגהות מיימוני, וכתב שכך פירשו הפוסקים, לפרש דברי הרמ"א. הרי הרמ"א מביא טעם הר"ש והסמ"ג, שיש

לחלק בין זמן הזה שכולנו טמאים. ואם רצה הש"ך להביא עוד טעמים היה לכתוב והטעם מבואר ברמ"א שיש חילוק בין זמן הזה שכולנו טמאים, והפוסקים נתנו עוד טעם משום שקשה ליזהר בחלה.

ושוב ממשיך הש"ך שם ז"ל, ומשמע דהי"א פליגי נמי היכא דאיתא כהן קטן או גדול טהור אין ליתן להם לאכלה, רק שורפין אותה וכ"כ מהרש"ל, וכו', (ומביא הטעם שאין יודעים מי הוא כהן, וגם יש לחשו לתקלה), עכ"ל. ולכאורה אינו מובן שלפי פירושו שהטעם שאין מפרישים שנית משום שקשה ליזהר בזה מזרים, הוא מאותו טעם אין נותנים גם הראשונה לכהן, ולמה חילק זה לשני פירושים, ושוב מביא עוד פעם בשם הפוסקים הטעם ההוא, שאתי לידי תקלה, שאי אפשר לשומרו. ויש לומר שמתחילה כותב הטעם למה אין מפרישים שנית שלא רוצים להרבות בחלה הנאכלת מחמת שקשה לשומרה. אבל עדיין החלה הראשונה שמחויבים להפרישו, הייתי חושב שצריך לתתו לכהן, כיון שכך הוא הדין. לזה חוזר לבאר שאף בזה אין לעשות כמו הדין, כי אין אנו יודעים מי כהן, ועוד שאף בזה חששו מחמת תקלה שלא לתתו לכהן.

הגר"א

הביאור הגר"א פירש הרמ"א כפשוטו וכמשמעו, ז"ל, וי"א כו'. דמש"ש שלא תשתכח תורת חלה, דוקא בימיהם, שהיה להם אפר פרה, והיו אוכלים תרומה וחלה, וכמ"ש בפ"ג דחגיגה (כ"ה א') חברייא מדכין בגלילא, משא"כ עכשיו. הרא"ש, עכ"ל. אבל לכאורה קשה עליו מה שהקשינו לעיל, שבא לפרש מקור פסק הרמ"א ורק מביא סברת הרא"ש, וסברא זו לכאורה רק מספקת לפרש למה אין מפרישים פעם שנית, אבל אינו מספיק לפרש למה אין נהוגים לתת ההפרשה הראשונה לכהן קטן. וכנ"ל הט"ז והש"ך מחמת קושיא זו נתנו פירושים אחרים למה אין מפרישים פעם שנית. לכן נראה לי שרואים מהגר"א שסבר כמו שכתבתי לעיל, שבאמת טעם המובא ברא"ש, מספיק לפרש גם למה אין נותנים החלה הראשונה לכהן. שכנ"ל זה היה היתר רק לזמן שחששו שיאמרו חלה טהורה נשרפת, ולכן נתנו היתרים לכהן לאוכלה. אבל בזמן הזה שאין עוד חשש זה, חוזר עיקר הדין שאסור לכהן לאכול חלה טמאה, ואף בחוץ לארץ, שמא יאמרו חלה טמאה נאכלת.

אלא שעדיין צריך ביאור לפי זה דברי הרמ"א בהלכות פסח, ששם כנ"ל פסק בדעה הראשונה שהביאו בסתם שמותר לתת לכהן קטן. ואפשר שסמך על התוס' והגהות מיימוניות, שנתנו הטעם לחלק שלא רצו הכוהנים לקבל החלה, וממילא אין חיוב להפרישו, ומוכרחים לשרוף גם הראשונה. ולטעם שיטות אלו לכאורה אם ימצא כהן שיקבלם שפיר מפריש אחת ונותנו לו. וגם אפשר לצרף להתיר שיטות הרמב"ם והרא"ש, שלא סברו לחלק בין זמן הזה לזמן שהיו טהורים, וכשיטת הטור.

ורק במקום הדחק סמך על זה, בפסח שיש לו עיסה כשיעור ולא יכול לשרפה. וגם אפשר שכך היה המנהג שבפסח היו הכוהנים לוקחים החלה, מחמת ההכרח, או מטעם המגן אברהם להחזיק עצמם בכוהנים. אבל בעלמא כבר פסק ביו"ד שהמנהג שיש לחלק בין הזמנים, ולכן שורפים החלה בדוקא, ואין נותנים אותה לכהן קטן. או שסבר שבאמת מעיקר הדין יש לסמוך על המקילים כיון שהוא ספק דרבנן, וביו"ד כתב מה שנהגו, וביאר הטעם. ובאו"ח שהיה צורך לתת לכהן ביאר שאף שאין זה המנהג, אבל באמת מעיקר הדין מותר לתת לכהן, שהוא ספק דרבנן ולקולא.

הערור השולחן

כבר כתבנו דבריו לעיל בעוסקנו בענין איזה כהן מותר לאכול החלה הראשונה. וכאן אני מביא דבריו עוד פעם, לעיין בהם גם בענין שאנו עומדים עליו. ז"ל, ז"ל ס"ק כא', כבר כתבנו בסעי' ט"ז דכפי מנהגינו ע"פ רבינו הרמ"א להפריש חלה אחת, ולשורפה, אין להפריש חלה שנייה לתתה לכהן קטן, אפילו מי שרוצה להחמיר בזה. וכ"כ בשם מהרש"ל, דלא לתת חלה לקטן, דלא מחזקינן

בזמה"ז בכהן וודאי [ש"ך סק"ט]. ולא אבין טעם זה, להחליש כח הכהונה בזמה"ז, ובפרט בחלה דרבנן. ומהרי"ל כתב הטעם שלא יאמרו חלת ח"ל נאכלת [שם] וגם זה תמוה, דהש"ס לא חשש לזה, ואנן ניחוש לה. ומהרי"ו כתב הטעם שמא יפרר ואתי לידי תקלה [שם], דדרכו של תינוק לפרר. וגם זה אינו מובן לחוש מה שהש"ס לא חש לה. ועוד הלא ביכולת ליתן לגדול, כשטבל לקריו. ויראה לי דלכן רבינו הרמ"א כתב נוסח הברכה על אכילת חלה, כמ"ש שם, משום דדעתו שמי שרוצה להאכיל לכהן קטן, כדברי הש"ס, ביכולתו לעשות. ולא כתב זה מפורש משום דמהרי"ל ומהרי"ו לא משמע כן. וכן משמע מדבריו בא"ח סי' תנ"ז, לענין אפיית מצה בפסח. וכו'. ויש שרוצים לחלק בין פסח לשאר ימות השנה [עי' ש"ך ססק"ט ומג"א שם סק"ט], וכתבו טעם חלוש מאד ע"ש. ולענ"ד, נראה דדעת רבינו הרמ"א להתיר בכל השנה, ורמז רמזי לה בכאן, ובא"ח, אלא שלא כתבו בפירוש מפני הטעם שכתבנו ומפני שאין כן מנהג העולם, עכ"ל.

ולפי דברינו, לכאורה אם מותר לתת לכהן או לא, תלוי בהטעם שאין מפרישים פעם שנית בזמן הזה. אם הולכים אחר הטעם של הר"ש והסמ"ג, אם כן אזלא ההיתר לתת לכהן, אבל אם הולכים אחר הטעם של התוס' והגהות מיימוניות, מותר לתת לכהן, וכנ"ל, בשיטת הגר"א. וגם כנ"ל, הביאור שביארנו בשיטת הרמ"א למעשה היא מסכמת למסקנת הערוך השולחן. שגם אנו ביארנו שלמעשה סבר הרמ"א שמעיקר הדין אפשר לסמוך על שיטות המתירות לתת ההפרשה הראשונה לכהן, וביו"ד רק פירש שהמנהג לא לעשות זאת, וטעם המנהג. אבל אנו ביארנו זאת שבאמת יש מחלוקת הראשונים בזה, וסמך למעשה על המקילים, והערוך השולחן פירש זאת, שהרמ"א לא ניחא ליה בטעמים של הראשונים.